

LATRICADAS

IES Muralla Romana

2022/2023

EDITORIAL

Este curso foi moi especial para nós, houbo emocións de todo tipo: ledicia, tristeza, frustración...

Houbo moita ledicia porque por fin puidemos xuntarnos cos nosos amigos, profesores, familiares.. e revivir eses momentos que non puidemos vivir durante os tres últimos anos tan duros para todos; aínda que ás veces nos dá vertixe ver que as cousas están volvendo a ser “normais” e tamén nos volvemos un pouco máis conscientes de que en calquera momento a nosa vida pode dar un xiro drástico; “a vida pode cambiar dun día para outro”, iso aprendemos os adolescentes nestes anos de covid.

Os seres humanos diferenciámonos dos animais en que temos conciencia; pero os animais están sendo máis conscientes neste momento ca nós; nós sabemos que estamos facendo un dano ao planeta que trae consecuencias moi devastadoras e aínda así miramos para outro lado.

Comezamos o curso con estas reflexións e estamos intentando concienciar aos que están dentro e fóra do centro, estamos entre todos responsabilizándonos e aprendendo como coidar uns a outros. Nesta aprendizaxe non

estivemos sós, estiveron ao noso lado os nosos familiares; pero, sen dúbida, tivo moito peso o noso profesorado neste proceso.

Ensínaronos contidos a través de xogos, de actividades colectivas, contos, historias e coa transmisión das súas propias experiencias.

A parte de todos estes factores, están as nosas compañeiras e os nosos compañeiros, todos de idades semellantes pero de países, culturas e continentes distintos. Nesa diversidade das culturas, nun principio, poden chocar pero nós aprendemos a mesturalas, a ver a parte boa de todas elas, aprendemos a querelas e a admiralas.

Este artigo está pensado para as e os adolescentes; pero, sobre todo, para as persoas adultas: “poñédevos as pilas”, nós non somos unha xeración perdida, nós somos o futuro das distintas sociedades e aportamos moito!

SUMARIO

EDITORIAL	2
OPINIÓN	3
VISITAS DE RENOME	5
SAÍDAS DO CENTRO	8
NOVAS	12
CONMEMORACIÓNS.....	13
CREACIÓNS	19
REPORTAXES	23
ENTREVISTAS	41
PASATEMPOS	44
AGRADECEMENTOS	47

Escaseza de auga

Por **Anum Zahra Hussein Begum**. 4º ESO

Nós, estudantes do IES Muralla Romana, estamos lendo un libro chamado O home que prantaba árbores de Juan Giono, e levounos a pensar na cantidade de auga que perdemos durante o día.

Hai moitos problemas relacionados con isto pero algúns, coas nosas posibilidades, non podemos facerlles fronte, por exemplo, o problema de que a auga quente tarda moito tempo en chegar ás billas e perdemos litros de auga. Como é posible que cos avances tecnolóxicos de hoxe en día non se poida encontrar unha solución a este desperdicio? Por outra banda, hai outras accións que si podemos realizar nós no noso día a día como, por exemplo, a acción de pechar a billa mentres que nos cepillamos os dentes, ducharnos no canto de bañarnos e outros moitos actos que parecen pequenos e realmente son unha boa axuda para atallar este gran problema, digo gran problema porque xa hai lugares onde non hai auga potable. O máis sorprendente é que o 70% do noso planeta está formado por auga e aínda así hai xente que sofre pola súa escaseza. Nós, coma estudantes e o futuro deste planeta, pediríamos que se preste atención a pequenas accións e poñer o noso gran de area para aforrar a máxima cantidade que podamos deste líquido vital.

A escaseza non é problema dunha persoa se non que é problema de todos, xa que a Terra

é o fogar de todos nós e temos que coidalo todos xuntos.

Texto publicado en Cartas ao director en “El Progreso” o 15/03/2023.

VOCACIÓN OU OBRIGA?

Por **Candela, Jennifer Villamarín, Noemí, Lucía, Lorena, Valeria, Ainhoa**, 1º BAC

Un dos aspectos que máis lle preocupan aos mozos é o camiño que escollerán tras finalizar bacharelato. Non obstante, esta preocupación reside tamén nos pais desta xuventude e ás veces, dita preocupación remata por condicionar o futuro dos seus fillos. É certo que en ocasións a opinión dos proxenitores pode ser crucial para que os rapaces tomen unha decisión, pero non é correcto que a elección dos alumnos estea totalmente influída e condicionada polos pais.

Son frecuentes os casos nos que os pais aspiran a que os seus fillos se decanten por carreiras que lles aseguran un futuro laboral, deixando de lado os seus intereses. Outros queren que os mozos sigan os seus pasos e se dediquen ao mesmo que eles ou incluso danse situacións nas que os pais pretenden que os seus descendentes fagan aquilo que eles non puideron facer.

Isto pode dar lugar a que os estudantes terminen deixando a carreira ao non facela por vocación, senón por obriga. Tamén abundan os proxenitores que obrigan aos seus fillos a estudar unha carreira universitaria, como se non existisen outras opcións de conseguir traballo. En calquera caso, a frustración e a impotencia apodóranse da mocidade ao non poder facer o que realmente queren.

O correcto sería manter un balance entre traballo e interese, é dicir, os alumnos deberían ter en conta as saídas laborais pero tamén considerar se a carreira escollida lles

Radio LLama

A MULLER NA INDUSTRIA MUSICAL

Por **María Penín, José Ramón Maseda, Aitana López e Jennifer Fernández**, 1º BAC

Como todos sabemos a muller é humillada e acosada en moitos ámbitos, entre eles na industria musical. Obviamente esta é unha situación intolerable e vergoñenta que debe ser detida canto antes.

Un exemplo é a cantante e compositora estadounidense, Ava Max. Nos seus inicios, intentou buscar compositores e produtores. Pero o resultado foi pésimo. Nunha entrevista con Cosmopolitan España, relata como a chantaxeaban: “Xogaban comigo porque me consideraban unha nena pequena”. Soñan dicirme: “Se fas isto, eu podo axudarche con isto outro”. Isto, na nosa opinión, aínda que soe duro, trátase de acoso sexual, xa que non só pasou por iso, tamén lle pediron que asinara un acordo de confidencialidade co cal ela tería que cumprir os “praceres” do seu

produtor ou compositor. Isto, un cantante home non o sofre, pero as mulleres teñen que estar alerta en todo momento e non ceder a aquilo que non queren facer por lograr a fama. Non obstante, existen moitas mulleres que deciden alzar a voz para denunciar este tipo de situacións. Unha delas é a artista Rosalía, que traballa a prol dunha maior igualdade na industria e na produción musical: “Nunca me deterei ata que atope e vexa a mesma cantidade de mulleres que de homes nos estudos de música”. Nós consideramos que hoxe en día son moi necesarias persoas coma ela, que a pesar de ser sufridora das inxustizas machistas, ten o valor de loitar polos dereitos que merecen.

Para que unha muller sexa recoñecida no ámbito musical ten que mostrar moito máis valor e ademais non ten marxe de erro. Por esta razón, ás mulleres teñen máis dificultades á hora de entrar nesta industria. Gustaríanos que toda esta situación cambiara, que haxa tantas mulleres como homes neste mundo e que elas sexan tratadas por igual.

PROXECTO CON IAGO EIREOS

No noso centro aprendemos moito nas aulas cos docentes, pero tamén o facemos con outros persoeiros que nos viñeron visitar e cos que obtivemos novos coñecementos das diversas facetas nos que son especialistas e vivimos emocións unidas á súa arte.

A primeira persoa que nos visitou primeiro foi o artista, docente e investigador lucense **Iago Eireos**. Estivo no centro a inicios de febreiro para axudar ao club de lectura no seu proxecto **Pisadas Literarias**, nunha entrevista realizada por representantes do **club e de Radio LLama** falounos distendida e amorosamente da andaina que o levou durante a pandemia a plasmar as citas literarias nas beirrrarúas de Lugo e así facer que esta arte se espallase pola cidade e poder gozar dela ao volvermos a saír á rúa. Foi unha idea fermosa e Iago deunos moitos detalles do

proceso. Aos membros do club entusiasmonos tanto esta iniciativa que decidiron centrar nesas citas literarias o proxecto que realizaron este curso. Podedes escoitar a entrevista completa en Radio LLama.

Radio LLama

A xenerosidade deste artista non rematou co este xesto senón que tamén se brindou a prologar o libro que vai saír á luz cando remate o proxecto anteriormente mencionado.

E, por se fose pouco, o día 31 de maio volveuse acercar ao instituto, nesta ocasión para impartir un obradoiro artístico no que se realizou unha pintada na beirarrúa que está en fronte ao centro que recolle os versos compostos por todos os membros do club de lectura. Agora todos os días pasamos por alí e dános moita alegría ler esta “pisada literaria” tan especial para nós:

“Farteime de ficar nesta gaiola
e camiñei, voei, naveguei...”

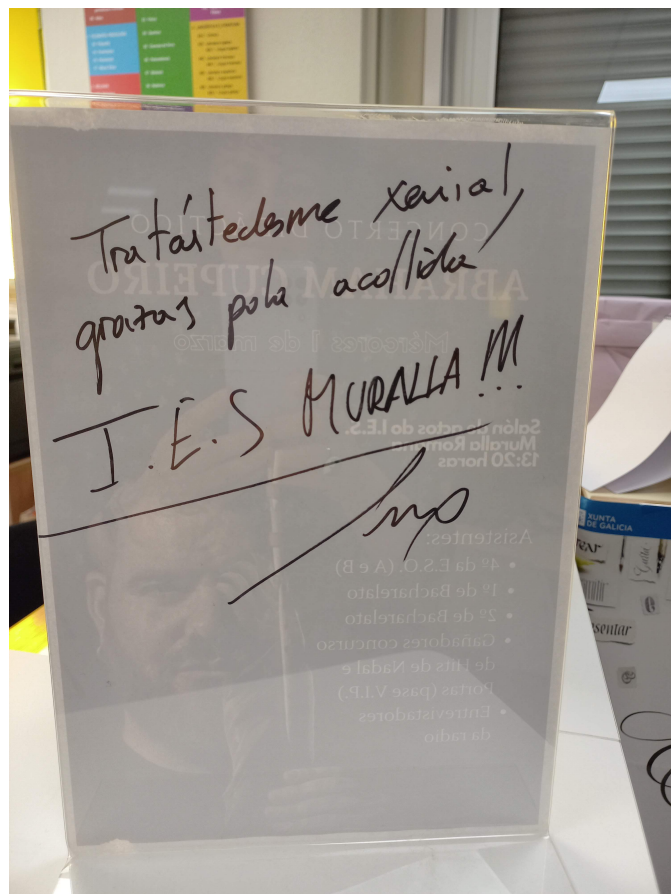
Lecturas e andanzas I e II

Grazas lago por colaborar con nós, por compartir o teu saber e a túa arte!

ABRAHAM CUPEIRO: O MÚSICO QUE NOS ABRAIOU

O día 1 de marzo foi un día moi especial para o noso centro, tivemos a grandísima honra de que nos visitase un gran músico galego cunha inmensa proxección internacional, nada menos que **Abraham Cupeiro**. A visita estivo organizada polo departamento de Música. Primeiro estivo co alumnado de **Radio LLama** contestando nun ambiente distendido e amable as preguntas dunha entrevista na que falou das súas orixes, da súa carreira... e moito máis, incluso da boa relación que ten coa xente nova cando viaxa e fai entrevistas polo mundo adiante. O equipo de Radio Llama non ten máis que palabras de agradecemento pola xenerosidade e empatía que mostrou con eles.

Logo da entrevista, deleitou ao público cun emotivo e impresionante concerto, tocou instrumentos tradicionais sorprendentes explicando brevemente antes o seu valor e a súa historia. O público formado por **alumnado de 4º ESO** saíu totalmente engaiolado e agradecido tamén ao departamento de Música por levar a cabo actividades tan motivadoras.

Podedes escoitar a entrevista en Radio Llama, non defrauda!

Radio LLama

premiar.

Os/as compoñentes dos clubs de lectura gozamos do obradoiro que impartiu a "nosa amiga" Emma e achegámonos (grazas a ela), unha vez máis, á CREACIÓN LÍRICA, sentíndonos escritores e escritoras. Comezou preguntándonos os nosos gustos literarios, se nos gustaba a poesía... Descubriunos o mundo das cartas, xogamos coas palabras, coas figuras literarias, creamos versos, historias... e abriunos camiños para sabelos continuar.

Todos e todas quedamos reconfortados/as con este tempo que compartimos con Emma Pedreira, pero non podía marchar sen concedernos unha entrevista para a radio escolar, **Radio Llama**, e así coñecela un pouquiño máis. Pablo, Uxía, Dani, Naiara, Anum, Yasmin e Desi en representación dxs compañeirxs do club foron os que tiveron o gran pracer de charlar con esta inmensa escritora que nos abriu o seu corazón. Grazas Emma!

EMMA PEDREIRA: O PODER DA POESÍA

O 17 de abril visitounos Emma Pedreira, poeta, narradora e escritora que recibiu numerosos premios polo seu labor; e coa súa visita démonos conta de que son poucos, porque o que transmite, o que leva dentro, é algo que non ten recoñecemento xa que a maxia que encerra o seu corazón é difícil de

Radio LLama

DÚO VAGUEDADES: ROSALÍA E PONDAL

Caracterizados como dúas das grandes figuras do Rexurdimento: Rosalía de Castro e Eduardo Pondal, o **dúo Vaguedades** formado por **Isabel Risco e Fran Rei**, realizou unha dramatización no salón de actos que nos engaiolou con áxiles diálogos onde se mesturaban mensaxes reivindicativas a favor da nosa lingua co humor a retranca tan galega que fixo xurdir as gargalladas entre o público. Foi un pracer gozar da vosa enérxica posta en escena.

Esta dramatización estivo enmarcada no acto da presentación do certame deste ano do **Enredando co galego** promovido polo **Concello de Lugo** e a **Asociación de Escritores en Lingua Galega**. Xunto co dúo Vaguedades acercáronse ata o instituto **Lois Pérez e Anxo Lamelo** para animarmos a participar nesta iniciativa que busca impulsar o uso do galego entre a rapazada no ámbito coloquial pero tamén formal. Todo un reto que o noso centro estivo disposto a aceptar, como non?

LUZ AO DEPORTE

Da man do **equipo da biblioteca** neste curso o alumnado do noso centro (xunto co doutros centros da cidade) tivo varias saídas dentro do programa “Luz ao deporte” promovido pola **Fundación Breogán** no que figuras destacadas do mundo do deporte mostraban as súas vivencias ao público adolescente dando leccións de vida.

A primeira saída tivo lugar o 19 de setembro, asistiron á charla de **Iñaki Zubizarreta**, xogador de baloncesto e autor do cómic titulado *Subnormal*. Deunos unha charla moi impactante contándonos o seu sufrimento como vítima do bullying que tivo como título: “Renderse xamais é unha opción”.

A segunda charla co título “*Cumprir un soño a pesares do destino*” tivo lugar o 17 de outubro da man de **Tito Margaride**, atleta olímpico e paralímpico, e un auténtico exemplo de superación. Co seu testemuño anímanos a facer fronte aos obstáculos da vida e a non rendernos.

O 14 de novembro saímos para escoitar a **Sara Álvarez** na charla “*Acadar o cumio nun deporte minoritario*”. Esta judoka campioa de España 14 veces, é un bo exemplo de superación. Ante as adversidades nunca se deixou vencer pero, polo que puidera pasar, sempre tiña tamén un plan “B”.

Por último, os irmáns **Erik e Sergi Quintela**, xogadores do C.B. Breogán na máxima categoría do baloncesto español, o 14 de decembro coa charla “*Profetas na súa terra*” contáronlles aos alumnos tódolos sacrificios que tiveron que facer ata transformar o seu soño en realidade. Detrás de todos eses éxitos, hai unha palabra coa que se identifican ao cen por cen, TRABALLO.

ARTE LITERARIA POLA CIDADE DE LUGO

O 13 de decembro o **club de lectura** do noso centro acompañados de **Guido** comezaron unha nova aventura.

Da man do noso guía puidemos coñecer moitas pegadas culturais e, sobre todo literarias, que están polas nosas rúas, nalgún muro ou parede e tamén no chan. Así nunha andaina de nada menos que 12 quilómetros puidemos gozar da nosa literatura baixo os nosos pés. E logo de tanto andar e descubrir, o club de lectura comezou a traballar no centro poñendo os piares para o proxecto deste ano que culminará nin máis nin menos que coa publicación dun libro, continuando así o ronsel iniciado o ano pasado.

DÍA DA PAZ NO CEIP ALBEIROS

O día 30 de xaneiro, Día da Paz, o grupo de contacontos dos clubs de lectura composto por **Sara, Miguel, Carla, Noa, Khady, Moraima, Malena, Carla, Desi e Anum** acercouse ao CEIP Albeiros para alí gozar dun fermoso día da paz.

Os máis pequerrechos deste centro foron levados polas súas profesoras ata a biblioteca e alí os nosos contacontos deleitáronos con historias cheas de mensaxe pacifistas pero tamén de momentos cómicos o que fixo saír

as gargalladas dun auditorio tan especial.
Foron momentos de moita emoción para todos
e sabemos que por ambas partes están
desexando repetir para o vindeiro curso.

VIAXE DIDÁCTICA A CELANOVA

Da man do Departamento de Lingua Galega,
de Música e do EDLG, o martes 18 de abril a
**rapazada de 3ºESO e algún alumno de 1º
BAC** realizou unha viaxe a Celanova cunha
apretada axenda: visitaron en primeiro lugar
Vilanova dos Infantes, para logo adentrarse na
casa dos poetas na vila de Celanova e
coñecer máis de preto a vida e obra de Curros
Enríquez. Logo desprazáronse ata o mosteiro
de San Salvador onde puideron asistir a unha
breve audición de órgano.

Despois de xantar e repousar un anaco,
achegáronse ata as Termas de Outariz para
rematar a tarde cun relaxante baño antes de
volver para a casa. Foi un día moi proveitoso.

FIN DE FESTA DO ENREDANDO CO GALEGO 2023

O pasado venres 19 de maio todos os
participantes de **ENREDANDO CO GALEGO**,
que comprendía alumnado desde **1º ESO ata
1º BAC**, achegáronse ata o auditorio Gustavo
Freire para celebrar a **gala final** dese certame
xunto con outros seis centros da cidade, así
que imaxínade canta rapazada nos xuntamos.
Alí estaban para recibirnos cos brazos abertos
Lois Pérez e Anxo Lamelo.

A gran sorpresa da mañá saíu á luz cando nos
dixeron que estaban con nós para esta
celebración o dúo vigués **Fillas de Casandra**,

o seu concerto resultou ser unha gran
revelación para nós e gozamos ao máximo
coa súa música.

Logo deste magnífico concerto deuse paso á
entrega de premios para as composicións
máis destacadas. No noso centro foron para
Naiara Diéguez Romero (3º ESO), **Pablo
Dorado Loureiro (3º ESO)**, **Abdesamad
Aksasse (4º ESO)**, **Laura García Castro (4º
ESO)**, **Alba López Yebra (4º ESO)** e **María
Penín García (1º BAC)**. Outras/os
compañeiras/os recibiron agasallos mediante
sorteo nesa mesma gala e de alí a uns días

recibimos no centro un agasallo para todos e cada un dos participantes, tal e como nos prometeran.

As composicións destacadas polo xurado podeades lelas nesta mesma revista na sección de **CREACIÓNS**.

Parabéns a todas e todos! Agardamos que esta iniciativa teña continuidade e podermos seguir participando o vindeiro ano.

ROTEIRO POLA FEIRA DO LIBRO DE LUGO

Os "**biblioaxudantes**", isto é, o alumnado que axuda na biblioteca escolar, acudiu o 19 de

maio á feira do Libro de Lugo.

Cunha desiderata na man, visitaron os postos de venda das distintas librarías e anotou nela os libros que máis lle interesaron. Gozaron moito desta actividade e da emoción que supón o contacto cos libros.

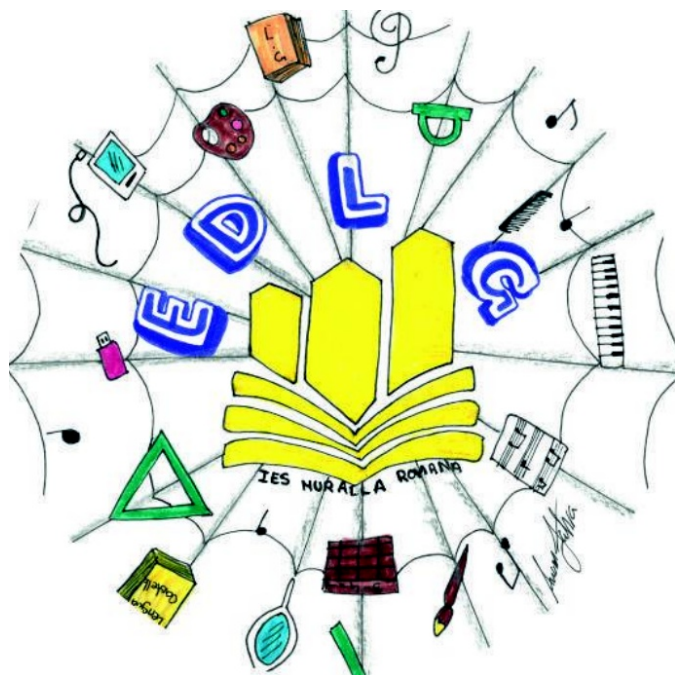
Posteriormente, asistiron a unha actividade musical "A historia do rock 'n' roll", na que **Jacobo de Lope** revivió a historia do rock 'n' roll de Elvis a Nirvana en tan só 45 minutos.

XA TEMOS LOGO PARA O NOSO EDLG!

A inicios de curso decidimos que había que crear unha imaxe axeitada para representar o **Equipo de Dinamización da Lingua** do noso centro. A encargada de deseñar o marabilloso logo foi **Anum** e nel plasma os múltiples campos de aprendizaxes que se fan no noso centro aos que queremos achegar a nosa lingua e asemade a variedade cromática quere representar a nosa multiculturalidade, sendo este un dos nosos signos de identidade e nos axuda a achegarnos ás diferentes miradas culturais e a enorgullecernos tamén do noso. Cómpre, asemade, destacar a arañeira presente de fondo que simboliza a nosa unión e o noso traballoso labor diario tecendo pouco a pouco o noso futuro e a nosa identidade.

Unha vez creado realizamos un obradoiro para facer chapas e así poder lucilo orgullosos e orgullosas do noso equipo. O grupo coordinador da radio deu testemuña deste feito e estivo dirixido por **Uxia**, encargada de ensinarlles aos/as seus/súas compañeiras como se realizaban as chapas para que se animasen a facer os seus logos e darlles visibilidade.

EXPOSICIÓN "SER LINGUA NON É FÁCIL"

O **EDLG** situou na **entrada** do noso centro unha **exposición "SER LINGUA NON É FÁCIL"** cedida polo STEG cuns paneis realizados pola Escola Oficial de Idiomas de Ourense que aportan información sobre a **situación lingüística de diferentes lugares do mundo**: Italia, Flandes, Portugal, Porto Rico... en diferentes etapas nas que había linguas débiles socialmente pero lograron a súa recuperación. Con isto vemos que a situación lingüística que temos en Galicia se deu noutros lugares e con vontade e compromiso se logrou manter viva a lingua propia. Agardamos que a concienciación nos leve pouco a pouco por estes camiños. Nas fotos vemos alumnado de 1º BAC recollendo información para logo traballar con ela nas aulas.

PRESENTACIÓN DO LIBRO “NUESTROS SUEÑOS” DE DESSI E ANUM

O mércores 23 de maio **Dessi e Anum de 4º ESO** deron a coñecer o libro que acababan de realizar e sacar á luz, fixérono na biblioteca do centro ante as súas compañeiras e compañeiros de 4º ESO. Explicáronlles como naceu a idea e como se desenvolveu a creación do libro, sendo Dessi a encargada do texto e Anum das ilustracións, que recibiron o apoio e axuda dos seus docentes. É un libro que fala das vivencias e inquedanzas de adolescentes coma elas e de seguro resulta moi interesante para a lectura para toda a rapazada da súa mesma idade. E, para iso, xa está dispoñible na biblioteca do centro e na aplicación iBookstore.

Esta actividade fíxose coa colaboración de #contratosprograma.

SAMAÍN: UNHA TRADICIÓN DE NOSO

Os concurso “A cabaza falanguera” de cabazas e de contos de medo, decoración da biblioteca ambientándoa para a ocasión; realización de terroríficas maquillaxes,... o centro nestes días empapouse da enerxía desta tradición tan nosa e por iso debemos festexala con orgullo e saber que as celebracións doutras culturas alleas, e que teñen tanto impulso, non deixan de ser apropiacións do samaín que provén xa dos celtas.

PARABÉNS! Aos gañadores do concurso de cabazas: **Eddy Unai, Alexandre, Karla e Sabela**; aos gañadores do concurso de contos: **Violeta, Malena, Ana Sofía, Susana e Fifi**; e a todos os demais participantes polo voso esforzo e creatividade.

25N: BASTA XA!

Este 25 de novembro non podiamos deixar a ocasión de mostrar a nosa repulsa contra a violencia de xénero así como de todo tipo de desigualdades e inxustizas.

A nosa compañeira **Anum (4ª ESO)** realizou o deseño que nos acompaña dende hai días no noso traballo. Pero mirade canto traballamos **Antonio Y. (1º ESO)** compuxo unha canción para a ocasión que foi interpretada por el mesmo e os/as seus/súas compañeiros/as. Asemade investigamos o motivo que levou a elixir a data do 25 de novembro como o **Día Internacional da eliminación da violencia contra a Muller**, e tamén sobre a orixe da cor morada que o acompaña.

Elaboramos **haikus** que lembraban a nosa investigación e transmitían as nosas sensacións.

O alumnado en **3º ESO e 1º BAC** compuxeron cantigas coa feitura das medievais que expuxémolas no mural do EDLG baixo o lema "PORQUE XA NON ESTAMOS NA IDADE MEDIA"

Deseñamos carteis.

Realizamos un concurso de deseños para facer chapas e eliximos os catro máis

votados. O día 25 de novembro todos e todas collemos unha para amosar o noso compromiso.

Logo dun traballo de investigación, os/as nosos/nosas compañeiros/as de **2º FPBásica Peiest** realizaron murais baixo o lema: "**NON SON CIFRAS SON VIDAS!**"

Elaboramos frases e mensaxes contra esta violencia en moitos idiomas e, grazas á colaboración dos/das nosos/nosas compañeiros/as, tamén en caló.

Gardamos un minuto de silencio ás 12:00h e logo reflexionamos escribindo e comentado.

Con toda esta mobilización na actividade académica queremos deixar ben claro que **AGARDAMOS QUE ESTA VIOLENCIA REMATE XA!!!**

Día internacional da eliminación da violencia contra a Muller.

As bolboretas seguen voando

*Nunha fábrica que se incendiou
saíu fume de cor morada,
as mulleres quedáronse impactadas
e a sociedade impresionada.*

*As bolboretas seguen voando
e a todo o mundo despertando
para que as persoas saiban
o que está pasando.*

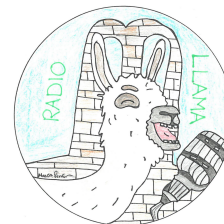
*As bolboretas seguen voando
e a todo o mundo despertando
para acabar dunha vez
coa violencia e co maltrato.*

*As bolboretas seguen voando
e a todo o mundo ensinando
para que os homes
non sigan maltratando.*

*As bolboretas seguen voando
para esixir que as mulleres
non volvan sufrir nunca
maltrato.*

Escoitade e repete:

*As mulleres e os homes
Somos iguais
Porque vivimos na mesma sociedade.*

Radio LLama

URXENTE: PEDIMOS A PAZ!

O día 31 de xaneiro conmemórase o Día da Paz, pero é tan urxente conseguila que todos os días deberían ser Día da Paz, no noso centro somos conscientes diso e quixemos que este fose un día moi especial. Unha representación do alumnado do **club de lectura**

acercouse ata o CEIP Albeiros para contarlles aos máis pequenos historias que chegasen ao seu corazón e, sen dúbida, lograron.

Dámos conta desta noticia na sección de saídas do centro.

Frases, poemas, carteis, deseños, contos... todo isto encheu o noso quefacer neste día tan importante.

Aroa, Izan, Antonio Y., Cristiana, Lucía, Jonathan, Mario e Yasin (1ºESOC) crearon frases alusivas á paz co fin de lembrar.

Sara, Sarabi, Rabab, Martín (1ºESOA) compuxeron un poema, que ilustrou Markus, para lembrar este DÍA.

Tamén se crearon contos que escribiron e aos que lles puxeron voz o alumnado de 1º e 2ºESO acercándonos a como eles senten a PAZ.

E as compañeiras de 2ºPEIEST realizaron un mural para lembrar este día.

Radio LLama

E CHEGOU O DÍA DE ROSALÍA

O 23 de febreiro dedicámosllo a Rosalía de Castro, esta escritora que significa tanto para a nosa literatura e a nosa cultura. Quixemos sumarnos un ano máis á iniciativa proposta

feita pola **Asociación de Escritoras e Escritores en Lingua Galega (AELG)** e facer as nosas propias creacións tomando como modelo a poesía cívica rosaliana, e de aí saíron os carteis con noticias sacadas da prensa feitos ou os creacións literarias (poemas e relatos) nos que polo **alumnado da ESO** quixo deixar patente a súa disconformidade coas inxustizas sociais que existen hoxe en día, tal e como fixera Rosalía na súa época. Aprendemos que a literatura (e nomeadamente a poesía) tamén é un instrumento poderoso de protesta e agupamos todo traballo feito baixo o lema **#cumpriuse a xustiza**.

No taboleiro de EDLG e no central deixamos todas as mostra do noso labor creativo e para iso contamos tamén coa colaboración de **alumnas de FP Básica de 2ª Peiest** encargadas de facer o cartel "titular" do Día de Rosalía que encabezaba o taboleiro do EDLG.

8M: RETRATOS DE MULLERES

Promovida polo **Equipo da Biblioteca** e o **EDLG** estivemos facendo unha actividade sobre o 8-M recollida nun mural no que se deixaron plasmadas as olladas sobre mulleres que o alumnado considera "importantes" pola súa aportación á sociedade ou a nivel persoal. Participou **alumnado de 1º e 2º de ESO** mediante composicións con información e moito colorido. As mulleres destacadas son de distintos lugares, de distintas épocas; unhas máis coñecidas e outras menos, pero todas deixan ou deixaron unha pegada para o alumnado participante e así o quixeron deixar plasmado.

Para esta actividade houbo un xurado que premiou, entre todos os traballos, os realizados por **Moraima B.V.** de 1º ESO B, **Narges B.I.** de 2º ESO B e **Mara S.M.** de 2º ESO C.

DÍA DA POESÍA: ASOLAGADOS POLOS VERSOS

O 21 de marzo conmemoramos o día da poesía e os versos asolagaron o Muralla Romana da man do seu alumnado.

A poesía é un xénero que nos chega ao corazón e dramatizada en grupo crea sinerxias moi emotivas; así o viviron a **rapazada de 3º ESO** que dramatizaron en grupos catro poemas de Celso Emilio Ferreiro,

nos que se tratan temas : o amor por outra persoa, o amor pola lingua, a solidariedade ou a ansia de liberdade. **3ª ESO A** saíu ao patio da entrada para alí facer a súa representación e **3º ESO B** fíxoo na aula.

O **alumnado de 1º BAC** fixo o mesmo na aula pero esta vez con versos de Rosalía de Castro, e de todos eles quedan gravacións en Radio Llama.

Radio LLama

E como o Día da poesía coincidía coa chegada da primavera que mellor que unir a ledicia destes dous eventos cos nosos gustos musicais. No mural do EDLG quedaron recollidas as **creacións do alumnado da ESO** nas que recollían fragmentos das súas cancións favoritas e a continuación a modo de "glosas" (ao estilo rosaliano de Cantares Gallegos) crearon os seus propios versos. Quedóuchenos un mural lírico alegre e fermoso!!!!

SEMANA DO LIBRO: O PRACER DE LER

Do 21 ao 24 de abril festexamos a **Semana do Libro** no IES Muralla Romana coa organización do **Equipo da biblioteca** e foron moitas e variadas as actividades realizadas relacionadas cos libros, a lectura e a literatura.

Varios días adicámoos a divertirnos con dous xogos de temática literaria: Dixit e Literatour, entregándose agasallos aos mellores xogadores.

Tamén houbo tempo para compartir lecturas. Os lectores, alumnado e profesorado, escolleron textos significativos para eles; así, puidemos escoitar fermosos textos en francés, inglés, árabe, bérber, catalán, galego, castelán e incluso grego antigo.

Co mesmo fin, algúns alumnos explicaron algúns dos libros que leron o presente curso dun xeito moi orixinal: por medio da técnica do "knolling" literario. As mellores fotografías tamén tiveron agasallos especiais.

A biblioteca transformouse tamén nun centro de "adopción de libros". Grazas ás doazóns de profesorado e alumnado, xuntamos unha morea de libros que nas mans dos compañeiros atoparon un novo fogar.

E como colofón, recibimos a visita do ilustre don Miguel de Cervantes, quen nos adicou unhas fermosas palabras e repartiu agasallos entre o alumnado.

O alumnado de 3º ESO B, por outra banda, fixeron carteis animando aos compañeiros/as a gozar do pracer de ler.

DÍA DAS LETRAS GALEGAS: O NOSO GRAN DÍA

A data para celebrar as nosas letras é un día só, pero no noso centro estivemos traballando arreo durante varias semanas para preparar todas as actividades ao redor da figura homenaxeada este ano: Francisco Fernández del Riego, que para nós xa é Don Paco. O alumnado de **3º ESOB** estivo estes días traballando e coñecendo un pouco máis a figura de Don Paco nas aulas e máis tarde trasladou os seus traballos ao taboleiro central do instituto.

Todo o alumnado de **1ºESO do IES Muralla Romana**, en colaboración coas súas docentes **Marta D. e Ana A.**, realizou este fermosísimo vídeo que nos achega á figura grazas á cal estamos celebrando este día.

O alumnado de **2ºESOA** compuxo un poema ao que lle puxo voz en honor a **Don Paco** e alumnado de **1º ESO** estivo mergullado na realización de marcapáxinas.

Na sesión do club do 11 de maio lemos a

pequena biografía de **Francisco Fernández del Riego**, **Un día para as letras**, realizada por **Polo Correo do vento** e ilustrada por **Tania Solla**, para seguir afondando na vida de Fernández del Riego.

Radio LLama

Continuando coas actividades comezadas había tempo chegou o 16 de maio (o 17 non íamos ás clases) e fixemos unha lembranza especial á celebración do **Día máis grande das Nosas Letras**. Por iniciativa do **EDLG** e do **Departamento de Música**, no tempo de lecer un grupo formado por alumnado de **3º ESO** deu lectura a un breve texto que lembraba a figura de **Don Paco** e seguidamente o recitado colectivo do célebre poema de Celso Emilio Ferreiro titulado "Deitado fronte ao mar" no que fai unha defensa de Galicia e do galego. Para rematar, **compañeiros/as de 4º ESO** interpretaron unha peza de música tradicional, baixo a dirección do profesor desta materia.

60º ANIVERSARIO DO DÍA DAS LETRAS GALEGAS

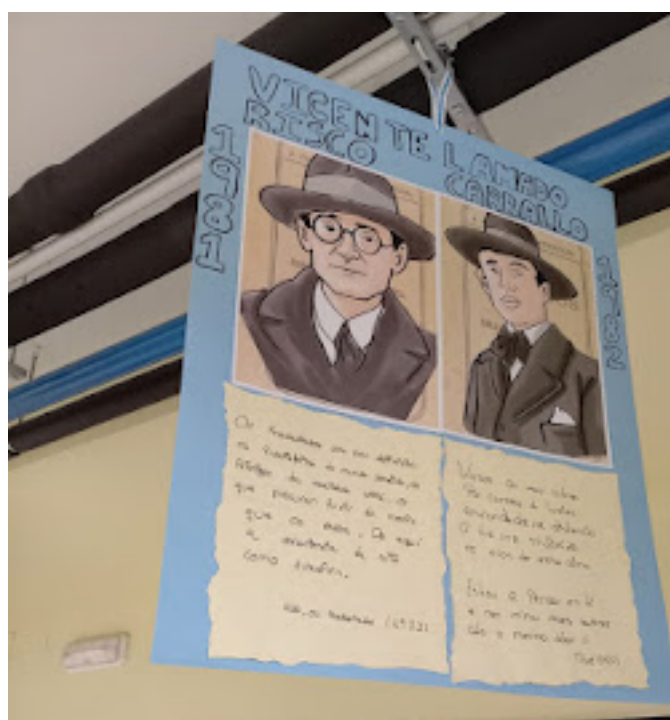
Este ano conmemórase a 60ª edición do Día das Letras Galegas, isto tiñamos que celebralo! E aínda con máis razón sabendo que a iniciativa desta "festa" saíu do maxín de Don Paco (sendo el o homenaxeado este ano).

Alumnado de todo o centro, **desde 1º ESO ata 4º ESO** púxose mans á obra para elaborar unha exposición que nos achegase a todas as persoas que ata a data foron homenaxeados neste sinalado día.

En cartolinas brancas e azuis (cores da bandeira galega) puxéronse nome, imaxes das autoras/es e un pequeno texto escollido dalgunha das súas publicacións.

Logo do arduo traballo, os paneis creados foron pendurados na entrada e nos corredores do 1º andar do noso centro para que todos puidésemos gozar dela e aprender un pouco máis sobre os autores, os resultados foron excelentes!

Eu non podo permitir
esta lacra contra min.

Eu non podo entender
quen che ensinou a malquerer.

Eu non podo controlar
esta violencia contra ti.

Eu non podo pedir
axuda para ti resistir.

Non pretendas facerme dano
porque xa esta todo feito.

Non pretendas secar a auga
que as miñas bágoas derramaron.

Eu sei o que ti sentes
porque eu xa o sentín.

Eu sufrín na miña vida
agora debes sufrir ti.

Naiara Diéguez Romero, 3º ESO

A CIDADE

Na cidade, onde o tempo corre
As ruas son un mar de xente
Onde o ruído non se esmorece
E o alboroto é constante e presente

As fachadas dos edificios altos
Falan dunha historia de cemento
E aínda que pasen os anos
Non perden o seu encanto conxunto

Os bares son como o seu corazón
Eles latén coa vida da cidade
E son o lugar perfecto para unha reunión
Onde a música e a fala son a felicidade

As luces da cidade brillan coma unha festa
E as súas rúas son un camiño sen fin
Onde se pode atopar a resposta
Onde a vida comeza e non ten fin

Así é a cidade, un lugar de sorpresas
Onde cada rúa é unha aventura
E a xente é como unha familia
Onde o amor e a amizade non teñen medida.

Abdessamad Aksasse, 4º ESO

INXUSTIZAS SOCIAIS

Como se permite,
como se permite que existan homes
que teñan que cuestionar a súa masculinidade,
por mor dunha opinión allea.

Como se permite,
que un home esconda que é,
que a unha muller se lle diga o que debe de facer,
que ultracrepidarios opinen sen saber.

Vivimos nun mundo de inxustizas,
nun mundo xerarquizado,
nun mundo hostil,

nun cárcere para moitos e nun paraíso para outros.
Como é posible, que debido á estupidez ou á ignorancia humana,
a xente minta, existan parias

e a xente desapareza,
nunca non de forma voluntaria.
A cultura da censura amarga a alegría que aporta un tempo xove,
a omisión de realidades propicia a incultura,
a mentira compulsiva desemboca na perda da cordura
e a peor desgraza que pode sufrir un ser humano é a falta de coñecemento da realidade.
Unha realidade obxectiva,
non aberta a suxestións,
única e irrefutable,
pero que non se quere aceptar.
Non querer saber o que realmente é o mundo
tradúcese nunha vida de mentira,
mais se prefires vivir unha falacia
a coñecer a verdade e pretender impoñer a túa,
alá ti, pero unha vida falsa tamén a teñen as bonecas,
que tanto criticas que os homes empreguen.
A igualdade non é xusta,
mais un mundo no que a equidade é determinada só por uns poucos,
non é un mundo equitativo,
senón impositivo.
A xustiza non se debería de tomar por man propia,
non obstante, un mundo inxusto cun mesmo, tamén o sería cos demais
e, en ocasións, a xustiza tampouco é xusta
e a decisión correcta non é sempre a máis apoiada.
Os teus comentarios fan publicidade ás coitelarías
e ós vídeos de cal é a morte máis rápida.
As túas actitudes alimentan a escuridade dos recunchos,
e a falta de forza de vontade na xente.
E, se non é posible tapar o Sol cun dedo,
por que si que é posible ignorar un armario que alberga millóns de prendas distintas.
E a que é debido que a talla dunha prenda ditamine a túa validez,
ou que unha cor de pel poida influír no trato cara a alguén.
Por sorte, o mundo cambia,
evoluciona,
progresas.
E, nalgún momento, a xustiza será tomada.

Pablo Dorado Loureiro, 3º ESO

A SOIDADE

Na miña alma vive unha sombra escura moi
forte,
cada vez máis escura e grande,
esa sombra chámase soidade.

Soidade, compañeira sen igual,
que me acompaña no meu camiñar,

en momentos tanto de tristeza como de
felicidade,
nunca me deixes, soidade.
Gústame a túa compañía nas noites
silenciosas,
gústame camiñar polas rúas escuras,
mentres ti me envolves coa túa ternura.

Laura García Castro, 4º ESO

Nunca vas volver

Quero que todo volva ser como antes. Cando o avó se acordaba de min e iamos dar eses paseos tan longos ata o río para que me contara calquera cousa que se lle pasara pola cabeza, aínda recordo como lle brillaban os ollos cando falaba de algo que lle gustaba, eses ollos que non volverán brillar. Cando non facía falta dicir que estaba mal para que me dera unha das súas apertas de oso e falara comigo toda a tarde, como me gustaban aquelas pelexas que tiñamos no sofá. Cando iamos os tres á praia e a avoa lle botaba a bronca por meternos de máis no mar, que ben sabían os bocadillos de nocilla e os zumes de laranxa. Eses momentos non van volver nunca porque xa non se acorda de min, de ninguén, de nada. O primeiro día que non se lembrou de min púxenme a chorar como unha nena buscando o cariño do seu avó o cal nunca vai volver e o cal se vai ir sen recordar eses momentos que me fixeron tan feliz.

Alba López Yebra 4ºESO

BATAS BRANCAS

Ola son 91C21, pero tamén podes chamarme Ero, que a verdade gústame máis. Eu son un pequeno coello, que se atopa nun estraño lugar, cheo de máquinas, que me dan medo, persoas con batas brancas, que finxen quererme e gaiolas nas que durmo todos os días. Escoitei que hai máis como min, pero como só levo dous días aquí, aínda non coñecín a ningún amigo roedor. Hoxe desapertáronme, mentres soñaba cun prado verde e cun ceo azul fermoso, sentíame libre, pero aquí todo é escuridade. Agora mesmo atópome nunha sala, chamada laboratorio. A verdade é que non me gusta nadiña. Sinto un medo no corpo, quero fuxir de aquí. Opoño resistencia, pero un home, cun sorriso estraño, cálmame, logro ver unha pequena xiringa detrás das súas costas, pero de

repente pecho os ollos e entro nun sono profundo. Ao abrilos, atópome nunha nova gaiola, e arredor de min, vexo máis animais, iguais ca min, ou máis pequenos. Dóeme todo o corpo, doume de conta que a miña pata dereita dianteira non está, é que o meu ollo esquerdo, non ve ben. Que me fixeron alí dentro? Vexo que un coello, se acerca a min, e dime:

-¿Estas ben? Eu chámome 89P78, pero podes chamarme Chan, e ti como te chamas?
-Dóeme- é o único que logro dicir.

-Xa sei polo que pasaches, isto é cousa diaria, pero non te preocupes, pronto nos deixaran en liberdade.

Eu non sei se me estará a dicir a verdade. A Chan fáltanlle as dúas patas traseiras, un ollo, e a súa orella esquerda está queimada. Póñome a observar aos demais animais, todos están mal. Ningún está completo, a todos lles falta algo.

-Chámome... chámome... Ero...- logro dicir, tatabexando, pola dor no meu corpo.

-Ero, bonito nome. Agora descansa, que mañá, vai ser un novo día. A ver que xogo nos teñen preparado!

Fágolle caso, e durmo.

Xa amenceu. Milleiros de batas brancas, camiñan arredor das gaiolas. Fíxome e vexo que hai menos animais que onte, levaríanos a xogar como me dixo Chan. Este aínda está durmindo. Pero unha señora con bata branca, cólleo e lévao. Escoito dicir, que este vai ser o último intento con el, pero a verdade non sei a que se poden estar referindo. Veñen por min! A ver se hoxe son libre; pois non, lévanme a ese laboratorio de novo. Home! O mesmo señor de bata branca, a ver se me arrola coma onte. Porén, cólleme con forza, e átame cunhas cordas a unha especie de cama. Hoxe non ten xiringa. Comeza a tocarme, dunha forma que doe, a abrimme fortemente os ollos, a collerme mostras de sangue, sen parar. Eu xa non podo máis! Pínchame coa xiringa. Volta a pechar os ollos, volta a abrilos, e volta a estar na gaiola. Agora si, definitivamente

non vexo do ollo esquerdo, e perdín unha das miñas orellas. Non sei canto máis poderei soportar esta dor. Preciso falar con Chan, quero saber se el está ben, e como leva máis tempo aquí, que me de algúns consellos. Acércome ata a súa gaiola, pero non está, é estrano, oíra que regresaba ás dúas, e son as tres. Comezo a poñerme nervioso. De súpeto, aparece de novo a muller da bata branca, cunha caixa negra, que no seu exterior pon 89P78. Ese é Chan!!!!!! O home que estivo comigo no laboratorio preguntoulle: -Xa non nos serve máis? -Non, con este último experimento, o seu corpo non puido aguantar máis. Así que se me fas o favor, podes levalo a sala de desfeitos? -Por suposto non te preocupes. Mañá xa traerán outro novo. E por certo, 91C21, tampouco vai aguantar moito máis, hoxe metinlle unha dose bastante dura. Como? Como? Chan está morto? Non pode ser. El era o meu único amigo. E agora resulta, que eu tamén vou morrer. Pero que é todo isto? Que nos están facendo? Por que son malvados? Comezo a berrar. -A dose debeu saír mal. Estasevolvendo tolo. Temos que matalo -berra o home de bata branca. -Como que matarme? Eu só estou furioso pola morte do meu amigo, e por todo o que nos estades facendo -digo. Comezo a ver unhas luces azuis, a través da fiestra, e un coche que pon "Policía", aparca xunto a entrada. -Temos que fuxir!!!! Pilláronnos. Collede todo o que poidades. -berra a muller de bata branca. Moitos homes e mulleres, cunha vestimenta, que xamais vira na miña vida, entran e unha muller di: -Alto, arriba as mans! Estades todos detidos. O que estades facendo é ilegal. Non podedes tratar así a estes pobres animais. E sabemos o proveito que queredes sacar disto. O que aínda é peor. Credes que os iades saír coa vosa? Non sei o que está pasando, pero comezo a

ver unha luz branca e brillante. As máquinas e as persoas xa non están, todo é branco. Chan! Está vivo, está aí! -Chan! Pensei que morreras. Boteite moito de menos! -E morrín, pero agora son libre. Xa non sufro, aquí todo é tranquilidade. -Podo ir contigo? Xa estou farto deste lugar, ademais ti es o meu amigo, e quero estar contigo. -Non, Ero, aínda non é o teu momento. Aínda que non me creas, as cousas van cambiar. E ti vas poder escribir a túa nova historia. Xa remataron cos homes e mulleres de batas brancas que nos facían sufrir. Agora ti tamén es libre. Abraceino, e espertei. A muller co uniforme que pon "Policía", achégase a min. -Xa está, xa pasou. Agora sodes todos libres, e teredes unha vida mellor, podes estar tranquilo. Bágoas de alegría escorregan pola miña face. Por fin vou poder estar nun prado verde e ver o ceo azul!!!!!! Pasaron uns meses. E agora vivo cuns nenos maravillosos. Xogan e divírtense comigo. No tempo anterior, estiven nunha protectora, e puxéronme unha nova pata, pero esta é fría, como metálica. A verdade é que non sinto dor nela. Pensaba que ninguén me ía querer polo meu aspecto, pero errei. Ás veces teño recordos daquel inferno. Pero, por sorte, xa non hai mais batas brancas. O único que espero, e que ningún animal teña que coñecer as batas brancas. E ti, que estas lendo isto, fai todo o posible para que non suceda. Queremos ser libres!

María Penín García, 1º BAC

Estes son os textos que foron premiados este ano no Enredando co galego. Pero houbo moitas outras creacións que paga a pena ler. Só tedes que ir á **páxina web da ALG-Enredando co galego 2023**

A small inset photo of the four members of the band Coldplay, standing outdoors against a blue sky with clouds. They are wearing casual clothing, including a colorful t-shirt and a black cap.

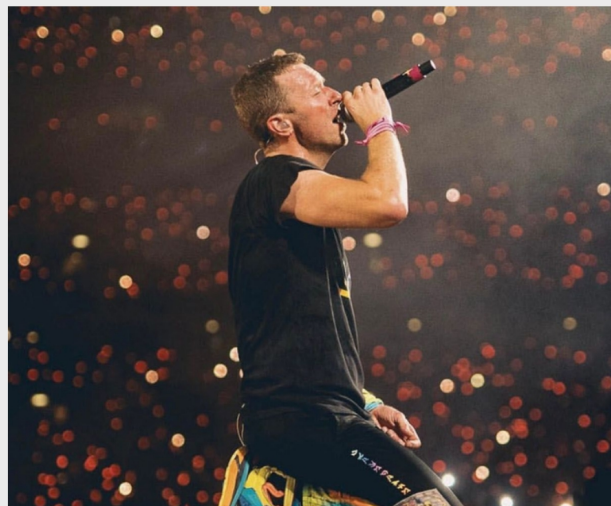
Coldplay é un grupo de cantantes británicos que se formou en Londres no 1996. Esta banda esta formada por 5 integrantes: Chris Martin, Jonny Buckland, Will Champion, Guy Berryman e Phil Harvey. Todos eles coñecéronse na Universidade College London. O grupo comezou co nome de Starfish e a medida que foi sendo máis visualizado cambiou o nome a Coldplay.

O grupo en Xullo do ano 2000 publicou o seu primeiro disco, co nome Parachutes, o cal logrou éxitos moderados tanto de crítica como comercialmente.

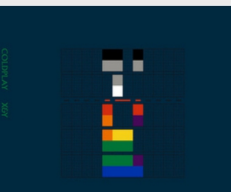
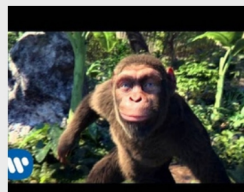
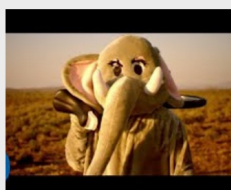
Segundo unha entrevista recollida no periódico "El País" contan que Coldplay é un dos grupos que crean música romántica, pero non empalagosa. Os fortes deste grupo son as baladas sempre relacionadas co amor. A maioría das cancións de Coldplay conteñen piano que proporciona "amor" as cancións.

Nos seus concertos sempre teñen unha entrada "triumfal", xa que pasan arredor do público antes de subir ao escenario.

EL PAÍS

MIX DE TODAS AS SÚAS CANCIÓNS

Se queres escoitar
cancións de COLDPLAY,
escanea este código

CANCIÓNS PREFERIDAS

Votacións na
nosa clase

ESCOITADE AS CANCIÓNS DESTE
GRUPO, DE SEGURO VOS
GUSTARÁN!

COLDPLAY

Iria Amedo López e Carolina García González, 3º ESO

DEPORTIVO DA CORUÑA

**DANIEL
FERNÁNDEZ
DÍAZ**

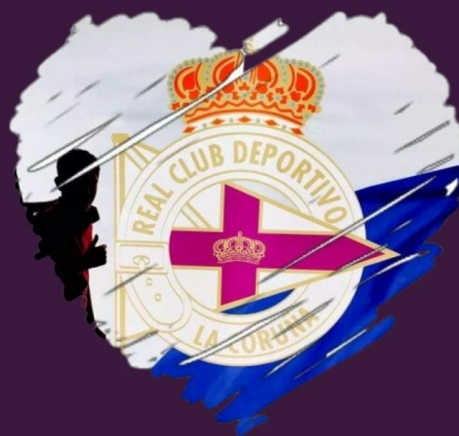
**PABLO
DORADO
LOUREIRO**

BESTHQWAPPAPERS.COM

INTRODUCCIÓN

Nesta repotaxe imos falar sobre o Deportivo da Coruña, un equipo histórico que actualmente non se encontra no seu mellor momento, pero que, aínda así, se levantou unha e outra vez.

Actualmente está a tres partidos de volver ao fútbol profesional despois do seu descenso á terceira categoría do fútbol español na temporada 19/20.

QUE PODEMOS DESTACAR SOBRE A HISTORIA DO DEPOR?

O RC Deportivo da Coruña foi capaz de conseguir 7 títulos oficiais a nivel nacional:

- Un Campionato da Liga española (1999-2000)
- Unha Copa de España (1912)
- 2 Copas de Rei (1995-2002)
- 3 Supercopas de España (1995-200-2002)
- Triunfo en numerosas competencias rexionais.
- 6 Campeonatos de Galicia (1927-1928-1931-1933-1937-1940)

HISTORIA

Ademais, tamén conseguiu 1 título europeo, o Intertoto (2008) e, como un dos maiores puntos que acadaron foi a chegada ás semifinais da Championns League (2004), tras unha derrota en contra do Porto.

O NOSO EQUIPO TIVO DIVERSOS NOMES

Alén dos títulos que este equipo galego podeu chegar a conquistar, o máis salientable foi a súa época dourada, cando este era coñecido como "O Superdepor (1991-2004). Coñecido así por todos os títulos que gañou durante esta época e polo auxe do fútbol "deportivo". Tamén foi portador doutros nomes, como foi "O Eurodepor" (2000-2005).

TIVEMOS A OPORTUNIDADE DE FORMAR GRANDES ESTRELAS

De entre todas elas, destacan:

Luis Suárez: unha lenda do Depor. Non obstante, non polo que xogara nese equipo, pois só participou en 17 encontros antes de dar o salto ao Barcelona. Senón que a razón pola que é tan importante é porque é o único xogador español que conseguiu un Balón de Ouro. Ademais, era un rapaz da Coruña.

OUTRAS COMA...

Javier Irureta: gañador de copa, liga y de dos supercopas con el Depor.

Francisco Liaño: exporteiro do Depor que ten o record do Zamora ao porteiro menos goleado xunto con Oblak (porteiro do Atlético de Madrid).

A FIGURA MÁIS DESTACADA E COÑECIDA

Arsenio Iglesias: Exogador do Deportivo no cal anotó 33 goles en 146 partidos. Pero a razón pola que é unha lenda é máis polo seu paso como adestrador, que convertiu ao Deportivo no 'Superdepor' conseguindo o seu primeiro título oficial coa Copa do Rei, ademais de rozar a Liga no 1994.

Nesta última temporada foi moi sonado este nome, debido a que, desafortunadamente, perdeu a vida o pasado 5 de maio do 2023 aos seus 92 anos de idade, deixando un legado que sempre será recordado por todos os fanáticos deste gran equipo.

ACTUALIDADE DO DEPOR

Acadou o 4º posto, entrando ás eliminatorias para o **ascenso á segunda división** española. Na primeira eliminatoria contra o **Castellón** conseguiu no seu estadio 1 gol de vantaxe. Este resultado terá que manterse no partido de "ida".

No caso de **gañar o partido** chegarían á **final**, onde se enfrontaría contra o **Alcorcón** ou contra a **Real Sociedad B**. No caso de perder tería que continuar na terceira división do fútbol español durante outro ano máis.

Ata aquí a nosa
reportaxe sobre o
noso equipo:
**O Deportivo da
Coruña**

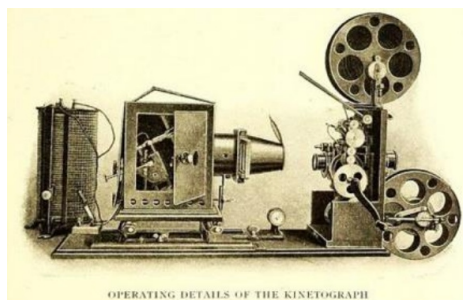

O CINE GALEGO

1. Introducción.

O cine en Galicia pode parecernos que xurdiu fai relativamente pouco pero a verdade é que os seus inicios atópanse hai case 130 anos. Claramente foi evolucionando ata converterse no que coñecemos hoxe en día, cambiando dende a forma de producir e proxectar as películas ata os lugares onde se podían visualizar. Por outra banda, Galicia conta con numerosas figuras representativas deste sétimo arte, actores, actrices, directores, etc. Ademais, é fonte de inspiración para a creación de moitos argumentos dos filmes. Finalmente, froito dese exquisito traballo, entréganse anualmente uns premios dedicados exclusivamente a enxalzar producións e figuras do cine galego.

2. Orixes do cine galego.

OPERATING DETAILS OF THE KINETOGRAPH

A primeira sesión de cine en Galicia tivo lugar no Circo Coruñés o 2 de setembro do ano 1896,

grazas a un kinetógrafo, o cal permitía gravar imaxes en movemento e foi un invento de Thomas Edison. A entrada en cadeira e banqueta custaba unha peseta, e en bancada reducíase a 50 reais. Pasados os primeiros días de estreo, o prezo era menor. Ao ano seguinte, o aparello cinematográfico dos irmáns Lumière chegou a Galicia.

Unha figura moi importante nos comezos do cine en España foi: Louis Joseph Sellier Loup, fotógrafo francés de nacemento, pero acollido na Coruña. Foi un pioneiro ao rodar na cidade herculina a primeira película de España: Enterro do Xeneral Sánchez Bregua. E el foi o encargado de traer o aparello dos irmáns Lumière. Sellier gravou filmacións sobre a vida cotiá da cidade herculina como:

Temporal en Riazor, Saída da misa de San

Xorxe, Fábrica de gas, Descarga de carbón...

Pero desgraciadamente perdéronse, polo que non se pode desfrutar delas. Entre 1989 e 1990, estreáronse as tres primeiras películas galegas: *Sempre Xonxa* (Chano Piñeiro), *Urxa* (Carlos Piñeiro e Alfredo García Pinal) e *Continental* (Xavier Villaverde)

3. Actores/actrices máis destacados.

Galicia é berce de numerosos actores como Mario Casas, Javier Gutiérrez, María Castro, Javier Rey, Myriam Gallego, David Amor... E debemos estar ben orgulloso diso. Como ben dixeran antes, temos unha gran variedade, e por iso, imos centrarnos nalgúns deles:

- **Luís Tosar:** Naceu en Xustás, Cospeito, Lugo. Na súa etapa escolar, comezou con interpretacións teatrais. Despois de finalizar os seus estudos secundarios matriculouse en Historia, pero abandonouna para centrarse unicamente no cine. Nos anos 90 participou en numerosas curtametraxes. A súa fama chegaría coa serie *Mareas Vivas* co seu papel de Andrés Domínguez. Conta con tres premios Goya como actor protagonista en *Celda 211* e en *Te doy mis ojos*; e outro como actor de reparto en *Los lunes al sol*.

- **Luís Zahera.** Naceu en Santiago de Compostela. Comezou a súa carreira na

compañía de Teatro do Aquí participando en obras como *Días sen gloria* ou *Saxo tenor*. Debutou en televisión coa serie *Pratos combinados* pero a súa fama chegaría coa súa

interpretación en *Mareas Vivas* como Petróleo. Conta con dous Goyas, o máis recente gañado polo seu papel en *As bestas*; e o outro como actor de reparto en *El Reino*.

- **Martiño Rivas:** Naceu en Vimianzo, A Coruña. É fillo do poeta galego Manuel Rivas. O seu debut fíxoo grazas á televisión de Galicia polo seu papel como Dani en *Mareas*

Vivas. Máis tarde regresaría á mesma cadea con *Maridos e mulleres*. No ano 2007 foi un gran ídolo de masas grazas ao seu papel no *Internado*.

• **Benedicta Sánchez:** Fotógrafa nacida en Lugo no ano 1935. Gañou o Goya de actriz revelación con 85 anos polo seu papel no filme *O que arde* dirixido por Oliver Laxe.

• **María Bouzas.** Naceu en Murgados, A Coruña. Iniciou a súa carreira no teatro coa Compañía de María. Deu o seu salto á televisión protagonizando a serie *Terras de Miranda* e tamén conta cun papel en *Pratos combinados*. No cine participou en

curtametraxes como *¿A ti como se che di adeus?* e en longametraxes como *Arde amor* ou *Sei quen es*. Ademais foi presidenta da Academia Galega do Audiovisual dende 2006 ata 2009.

4. Directores máis destacados.

Galicia tamén conta con grandes directores de cine e a maioría deles realizaron obras que tiveron moito éxito.

• **Chano Piñeiro:** foi un director de cine pontevedrés e o principal impulsor do cine en

Galicia en idioma galego. En 1984 gravou a súa primeira curtametraxe, *Mamasunción*. En 1989 realizou a súa primeira e única longametraxe, ***Sempre Xonxa***, a primeira produción de

cinema totalmente en galega e rodada integramente en Galicia. Faleceu en Vigo á idade de 40 anos vítima da enfermidade de Crohn.

• **Carlos Piñeiro:** é profesor, investigador, escritor, guionista, produtor e director de cine. En 1975 comezou a traballar como crítico cinematográfico no diario *La Voz de Galicia* co pseudónimo *Caurel*; e, como produtor,

guionista e director no Equipo Imaxe. Foi recoñecido co premio honorífico Mestre Mateo 2006, do que foi membro fundador. Interveu na realización de numerosas curtametraxes, e é considerado un dos pioneiros do audiovisual galego.

• **Alfredo García Pinal:** é un director de cine e guionista, licenciado en Ciencias da Información. É guionista e director de curtametraxes na década dos 80 e en 1989 dirixiu, xunto con Carlos Piñeiro, a longametraxe *Urxa*.

• **Xavier Villaverde:** é un director de cine galego de formación autodidacta. Aos 17 anos roda a súa primeira curtametraxe en galego *A semente*. Máis tarde realiza *Tacón*. Ao ano seguinte inicia os seus traballos en formato vídeo. En 1990 estrea a súa primeira longametraxe, *Continental*, coa que é candidato nos premios Goya. Seguiranlle *Finisterre*, galardoada en varios festivais internacionais, e *Trece badaladas* coa que gaña o premio Mestre Mateo á mellor película.

• **Fernando Cortizo:** é un director e guionista galego. Tras exercer un tempo como

veterinario comezou a interesarse polo cine de imaxe real. Realizou dúas curtametraxes deste tipo e logo pasou á animación en stop motion. En 2009 comezou a produción da súa primeira longametraxe, *O*

Apóstolo.

• **Ignacio Vilar:** é un director de cine, guionista e produtor ourensán. Toda a súa obra desenvólvese en Galicia e a maioría das súas películas ródanse en galego. Gañou o Premio Carlos Velo polo seu guión en *Ollo Birollo*. Ao regresar a Galicia dirixe e produce longametraxes e curtametraxes. En 2014, a súa quinta longametraxe, *A esmorga*, foi moi importante na cinematografía galega.

5. Películas máis relevantes.

Como ben dixemos anteriormente, o cine en Galicia naceu cara a finais do século XIX pero non foi ata ben rematado o século pasado cando se comezaron a producir filmes propiamente galegos.

A partir dese momento, Galicia cultivou e segue a cultivar moitos éxitos cinematográficos.

• **Sempre Xonxa (1989)**: foi a primeira

longametraxe en galego. A película cóntanos a historia dunha muller, Xonxa, e de dous homes, Pancho e Birutas. Móstrase a relacións destes tres personaxes dende a súa infancia ata a súa madurez. Pancho e Birutas, que viven placidamente na

mesma aldea, están platonicamente namorados de Xonxa. Birutas, ten que emigrar, deixando a Xonxa e Pancho na aldea. Cando este regresa da emigración, convertido nun home rico, descobre que Xonxa e Pancho casaron. Este filme represéntanos a complexidade dos sentimentos e a miseria da emigración. Chano Piñeiro móstranos unha aldea remota dos montes de Galicia onde se mesturan a complexidade dos sentimentos e a miseria da emigración.

Xunto a *Sempre Xonxa*, houbo outras dúas películas que formaron a tríade do inicio do cine galego:

• **Urxa (1989)**: esta película de Alfredo Pinal e Carlos Piñeiro está dividida en tres capítulos que narran tres momentos na vida de Urxa, unha muller con poderes sobrenaturais que representa o estereotipo de meiga na tradición galega. O primeiro deles, *O medallón de Urxa*, céntrase no traspaso de poder entre a vella sacerdotisa e a súa discípula. No segundo

capítulo, *O arcón de Petro Xesto*, aparece un indiano que volve ao seu pobo natal e decide enterrar un baúl onde garda toda a fortuna que acumulou no estranxeiro, e que acaba desatando unha sorte de febre de ouro entre os habitantes do lugar. Por último, *O ídolo de Mider* é un conto de terror centrado nun grupo de arqueólogos que, tras descubrir unhas antigas reliquias, acaban desatando unha maldición ancestral.

• **Continental (1990)**: É unha película dirixida por Xabier Villaverde. A finais dos anos 50, tras asasinar ao mítico capo Goncalves e repartirse os seus dominios, Ventura e Otálora, capos rivais e vellos amigos, loitan coas súas bandas polo control da prostitución e o contrabando. Anabel, a prostituta favorita de Ventura e a súa amante vivirán a súa paixón entre a violencia que envolve a cidade portuaria.

Non obstante, nos últimos tempos tamén se rodaron grandes éxitos como:

• **O apóstolo (2012)**: Fernando Cortizo en 2009 comezou a produción desta longametraxe en stop motion (simulación de obxectos en movementos grazas a unha series de imaxes fixas sucesivas), gañador de numerosos premios internacionais. Un convicto recentemente fuxido do cárcere intentará recuperar un botín escondido anos atrás nunha solitaria e apartada aldea galega; pero o que alí atopará supón unha condena aínda maior da que fuxiu. Na súa aventura atoparase con sinistros anciáns, estrañas desaparicións, espíritos e ata co arcipreste de Santiago de Compostela.

• **A esmorga (2014)** (diversión buliciosa e esaxerada): este filme está baseado na novela do escritor galego da posguerra, Eduardo Blanco Amor. Ambiéntase na cidade de Ourense onde transcorre a noite de festa dos tres personaxes principais.

• **Elisa e Marcela (2019)**: esta película non é propiamente galega pero está baseada nun feitos reais ocorridos en Galicia. Cara comezos do século XX, dúas rapazas de clase

disfrazarse de home para así poder casar con Elisa. Isto supuxo que se levara a cabo o primeiro matrimonio homosexual en España. Esta historia fixo que Isabel Coixet, a directora, decidira levala á gran pantalla para dala a coñecer.

- **O que arde (2019):** narra a historia de Amador, pirómano que regresa a unha pequena aldea lucense tras saír do cárcere, e de Benedicta, a súa nai. Oliver Laxe, o director, quixo mostrar unha Galicia que se está acabando ou máis ben, como o lume, o abandono rural, os prexuízos sociais e os efectos do cambio climático están a acabar con ela. Neste filme, destacou o papel de Benedicta Sánchez (84 anos) polo que foi premiada en numerosos ocasións.

- **As bestas (2022):** esta produción tamén está baseada nun feito real. Recrea a situación que viviu unha parella holandesa que se traslada a Galicia para vivir unha vida máis auténtica preto da natureza. Ao comezo, a convivencia e relación cos seus únicos veciños é cordial. Pero, todo isto cambia cando os novos habitantes reclaman os seus dereitos do monte veciñal. Tempo despois, un dos membros da parella desaparece e é atopada sen vida a uns quilómetros da casa. Este crime, catalogado como “terrorismo rural”, serviulle de inspiración a Rodrigo Sorogoyen para crear este thriller que se está a converter nun éxito total.

obreira, Elisa e Marcela, coñécense na escola e namóranse. A partir dese momento comeza a súa loita por sobrevivir nun mundo no que son xulgadas inxustamente polos demais. Debido a isto, Marcela decide

6. Premios Mestre Mateo.

Os Premios Mestre Mateo son uns galardóns celebrados anualmente e que premian a excelencia das producións audiovisuais en Galicia. Esta cerimonia está organizada e supervisada pola Academia Galega do Audiovisual. Os primeiros premios tiveron lugar no ano 2003 e foron celebrados no Auditorio de Galicia en Santiago de Compostela.

Os Premios Mestre Mateo foron sufrindo diversas modificacións co paso dos anos, chegando a ter na

actualidade 25 categorías de premios diferentes.

Ademais, non sempre tiveron o nome que os caracteriza actualmente. Na súa orixe, eran os Premios AGAPI, debido a que eran organizado pola Asociación Galega de Produtoras Independentes. Despois rebautizáronse como premios Chano Piñeiro e finalmente en 2002 denomináronse Premios Mestre Mateo. Este nome escolleuse en honor do Mestre Mateo, arquitecto do século XII que interveu no deseño e construción do Pórtico da Gloria da Catedral de Santiago de Compostela.

A última gala destes galardóns tivo lugar o pasado 11 de marzo en Ourense, na que a total protagonista foi a película O corpo aberto premiada ata en 12 ocasións.

7. Conclusión.

Galicia é unha portadora impresionante de talento cinematográfico que a medida que pasa o tempo vai ampliando a súa presenza no panorama nacional e incluso internacional. Por iso, cómpre que apoiemos a nosa cultura para así impulsala e que aínda obteña moitísimo máis recoñecemento.

María Penín García 1o BAC –A
Aitana López Iglesias 1o BAC –A
Jennifer Fernández Fariñas 1o BAC –A

AS EMOCIÓN NO BAILE

A danza é unha forma de expresión artística e cultural na que se emprega o movemento do corpo de forma rítmica e coordinada. É unha actividade que se pode realizar individualmente ou en grupo, e pode ter diferentes fins, como entreter, comunicar emocións, celebrar tradicións ou simplemente gozar da arte do movemento.

A existencia do baile remóntase á prehistoria; nalgúns covas europeas, africanas e asiáticas encontráronse algúns debuxos dos primeiros homes practicando esta arte. Un dos exemplos máis coñecidos é o do "Feiticeiro Bailarín" atopado na cova de Trois Frères en Francia.

Os primeiros homes non posuían aínda linguaxe polo que era o movemento corporal o que empregaban á hora de comunicarse. Algúns dos primeiros movementos foron: o espagat e o baile en parellas.

Cada bailarín antigo expresaba un sentimento particular. Os homes, as mulleres e os nenos non sempre practicaban os mesmos estilos de danza. A danza era unha forma de distinguir a condición social, o sexo, a idade e o lugar de orixe dos antigos bailaríns.

Hai diferentes tipos de baile, dende bailes tradicionais ata estilos de baile máis contemporáneos. Os principais tipos son: Hip Hop, Breakdance, Popping, Claqué, Rumba, Merengue, Bachata, Flamenco, Salsa, Danza clásica, Danza contemporánea, Ximnasia

Rítmica...

- **Hip Hop:** orixinouse en Nueva York no 1970. Catacterízase polos seus ritmos enérxicos e pegadizos, o seu paso principal é o bounce, que consiste en encoller e expandir a zona pectoral.

- **Breakdance:** é un tipo de baile urbano ao igual que o Hip Hop e ten como principal característica os seus movementos libres e expresivos.

- **Popping:** é a contracción dos músculos ao ritmo da música de forma controlada e rápida.

- **Claqué:** é o son que crea o calzado ao bailar con el.

- **Rumba:** é un dos bailes latinos máis practicados. Hai diferentes tipos, como por exemplo: rumba latina, rumba flamenca e rumba cubana.

- **Merengue:** un baile sensual que require destreza nos detalles máis sutís, é moi importante deixar fluír todo o corpo. O paso básico do merengue consiste en "camiñar" no lugar, desprazando o peso da cadeira dunha perna a outra.

- **Bachata:** caracterízase polos seus movementos románticos dos bailaríns entre eles.

- **Flamenco:** ten a súa orixe en Andalucía. É unha forma de expresión artística que combina canto, guitarra e danza, e que se caracteriza pola súa paixón, emocionalidade e

profundidade.

- **Salsa:** caracterízase polos seus ritmos pegadizos e enérxicos, con instrumentos como a conga, o timbal, o piano, a trompeta e a guitarra. As letras das cancións adoitan abordar temas como o amor, a paixón, a vida cotiá... as voces tamén teñen gran importancia.

- **Danza clásica:** tamén coñecida como ballet, orixinouse en Francia polo que a maioría dos seus pasos son nomes en francés. Caracterízase pola súa elegancia, precisión e beleza estética.

- **Danza contemporánea:** caracterízase pola súa expresión persoal, a improvisación, a conexión co chan e a experimentación con diversos movementos. A danza contemporánea influíu na evolución da danza en xeral e abriu novas posibilidades creativas e expresivas.

- **Ximnasia rítmica:** é unha disciplina deportiva que combina elementos de ballet, danza e ximnasia, empregando diversos instrumentos como a corda, o aro, a pelota, as

cintas... Caracterízase pola combinación de movementos corporais fluídos e expresivos, sincronizados coa música.

Nós, como bailarinas, tamén queremos contar a nosa experiencia. Comezamos no baile cando tiñamos 4 anos nunha escola chamada Gravitty. Ao principio só practicábamos baile moderno, pero hai uns anos apuntámonos tamén a Hip Hop. O noso profesor chámase Rubén e é unha persoa que se esforza moito no seu traballo.

Algúns dos bailes máis destacados entre a nosa clase son:

Hip Hop	4 votos
Bachata	6 votos
Danza clásica	1 voto
Danza contemporánea	4 votos
Breakdance	2 votos
Ximnasia rítmica	2 votos
Baile latino	3 votos
Outros	5 votos
Ningún	1 votos

Claudia Díaz e Sara Martínez 3ºESO A

Canto tempo dormen os nosos compañeiros?

Persoas	Luns-Xoves	Venres	Sábado	Domigo	Media semanal
PABLO	8 horas	8 horas	8.30 horas	8.30 horas	8.15 horas
MARA	5 horas	12 horas	7 horas	8 horas	6.30 horas
SAMUEL	9 horas	8.30 horas	9 horas	8.45 horas	7.30 horas
NAIARA D	9 horas	8 horas	8 horas	9 horas	8.45 horas
GUILLERMO	5 horas	9.30 horas	8.30 horas	8 horas	6.30 horas
VIOLETA	8 horas	10 horas	10 horas	8 horas	9 horas

Que factores inflúen á hora de durmir?

Despois de analizar as horas de sono dos nosos compañeiros, démonos conta de que hai un problema xeral nas horas de sono dos adolescentes. Imos ver algúns factores que inflúen á hora de durmir.

Posteriormente faremos unha rolda de preguntas acerca de tres dos factores que imos tratar.

1. Estrés: no noso día a día expoñémonos a niveis de estrés moi altos, o cal reflexa no noso descanso. De feito, é unha das principais causas de insomnio.

2. Tecnoloxía: os dispositivos electrónicos dan unha luz negativa para o cerebro a cal provoca un mal descanso.

3. Exercicio físico: canto máis cansos esteamos ao finalizar o día, mellor será o noso sono. Facendo deporte podemos conseguir este esgotamento.

4. Alimentación: cando durmimos o noso organismo non debe conter niveis excesivos de cafeína ou outros estimulantes, xa que alteran o noso descanso.

5. Luz: o noso corpo ten un reloxo biolóxico, é dicir, que debemos durmir cando non hai luz solar. Do contrario, o noso sono verase variado de forma negativa.

Ronda de preguntas

Móviles na habitación

PERSOAS	SI	NON
YASMIN		X
HUGO P	X	
EDDY	X	
NAIARA F		X
DIEGO	X	
HAROLD	X	
SARA		X

Exercicio durante o semana

PERSOAS	0-2	3-4	5-7
UXIA			X
DANIEL	X		
BAYRON			X
MARTINA		X	
TAHA			X
SAMUEL			X
VIOLETA		X	

Luz natural (persiana aberta)

PERSOAS	SI	NON	ÁS VECES
NAIARA	X		
PABLO			X
HUGO C		X	
CLAUDIA		X	
EDGAR		X	
CRISTIAN	X		
CAROLINA		X	

Curiosidades de sono

- Un ser humano promedio dorme 1/3 de súa vida.
- Os cegos tamén soñan.
- Crecemos mentres durmimos.
- O 12% das persoas soñan en branco e negro.
- A narcoplesia é un trastorno da somnencia extrema.
- Morfeo é o deus do soño.
- Os ronquidos son os principais síntomas da apnea do sono.
- A falta de sono pode facer que a xente experimente *máis fame do normal*.

Niveis de estrés cando imos a durmir

Época de estudos

PERSOAS	ESTRÉS DO 1-10
NAIARA D	8
IKER	7
UXÍA	8
MARA	8
IRIA	2
VIOLETA	5

Época de vacacións

PERSOAS	ESTRÉS DO 1-10
NAIARA D	2
IKER	1
UXÍA	1
MARA	6
IRIA	0
VIOLETA	0

Como podemos mellorar o noso sono?

Tratar de equilibrar as actividades do día e o repouso nocturno.

Evitar bebidas enerxéticas ou con cafeína.

Non debemos levar dispositivos electrónicos ao lugar de descanso.

Facer exercicio para estar cansos á hora de durmir.

Relaxarse antes de durmir, para ter un sono agradable.

Ir ao médico se temos problemas para conciliar o sono.

Aprende a durmir para poder vivir

UXÍA ALONSO E NAIARA DIÉGUEZ

Manuel González Brañas

Garda civil e membro da Cohors III Iucesium

“Sempre tiven admiración pola época do imperio Romano, polo seu crecemento “

Por Nerea González Iglesias

Manuel González nacido na Coruña en 1975 é un garda civil que habita na provincia de Lugo onde reside coa súa familia.

Ademais de exercer a súa profesión como funcionario decidiu formar parte dunha asociación de recreación histórica coñecida como A Cohors III Iucesium. Hoxe

tivemos o pracer de conversar con Manuel.

-Con que fin se formou a asociación a Cohors III Lucensium?

-A Cohors formouse desde os seus inicios co obxectivo de difundir o patrimonio cultural romano, demostrándoo desta maneira con todas as súas escenificacións e traballos de reconstrución histórica.

-Por que pasaches a formar parte dela?

-Sempre tiven admiración pola época do imperio Romano, polo seu crecemento e un día uns amigos que xa formaban parte da asociación propuxéronmo e non o pensei.

-Formar parte da Cohors III Lucensium quítache parte do teu tempo?

Tempo libre digamos que non, xa que formaría parte do tempo de lecer e diversión, como calquera actividade que un realiza para gozar e pasar o tempo con amigos.

Manuel nun desfile da Cohors Despois digamos que hai que ir trampeando para compaxinalo co traballo e a familia.

-En canto aos membros, dividídesvos en categorías como se adoitaba facer durante a existencia dos romanos?

-Ben entre nós hai dúas categorías, os veteranos e os novatos, pero nas recreacións existe un tribuno que mandaríase sobre a cohorte, o Centurión que mandaríase sobre a

centuria auxiliado por un optio, ou varios e o resto somos lexionarios que tamén se organizarían segundo o seu armamento e posición en batalla.

-Os traxes que levades son espectaculares e demasiado realistas, que proceso se leva a cabo ata poder recibir o

voso propio traxe a medida?

-Nun principio podes ir como convidado e formar parte da asociación sen ningún custo e se está dispoñible un equipamento prestaríancho, se despois decides pasar a formar parte dela, abonarías unha pequena cota como asociado e pagarías o resto.

-A Cohors, lócese durante o Arde Lucus levando a cabo numerosos desfiles e tendo o seu propio campamento pero antes hai un duro traballo para que todo iso se poida levar a cabo, como conseguídes organizarvos ?

-Aí os veteranos son os que levan a palma, empregan moito tempo e esforzo en coordinar a montaxe mesmo a fabricación de armamento e partes do campamento, tendas, murallas, torres, catapultas, noras etc. O resto tentamos facer de peóns obedientes, pero bueno é algo que levan preparando durante todo o ano, con máis intensidade os meses previos.

-Escoitamos que 50 lexionarios acudiron o pasado 20 de abril a un festival de recreación histórica que se levou a cabo na cidade de Roma, cóntanos un pouco sobre isto?

-Fomos convidados pola organización e desfilamos xunto a moitísimas asociacións

vindas de toda Europa. Fixemos algunhas recreacións de batallas contra Dacios, Xermanos e demais inimigos do imperio, conseguimos que en tres días Roma volvera ser Grande.

María Pazo

Cabe destacar que recibimos axudas de varias institucións e patrocinadores privados, pero non cubriron todo e tivemos que abonar parte da viaxe do noso peto.

Costureira

“Nos últimos anos parece que hai ganas de recuperar o comercio artesanal”

María Pazo é unha emprendedora experta en costura, que dedicou máis de 30 anos da súa vida á arte de tecer, facendo da súa afección un traballo que lle permitiu gañarse a vida.

Por **IRIA RODRIGUEZ VARELA**

O comercio artesanal e de proximidade recuperou a súa puxanza nos últimos anos, e moitas persoas atoparon nel un medio de vida. Hoxe entrevistamos a María Pazo, unha emprendedora con moitos anos de experiencia.

- A túa vida laboral sempre estivo relacionada coa costura. Cóntanos un pouco os inicios.

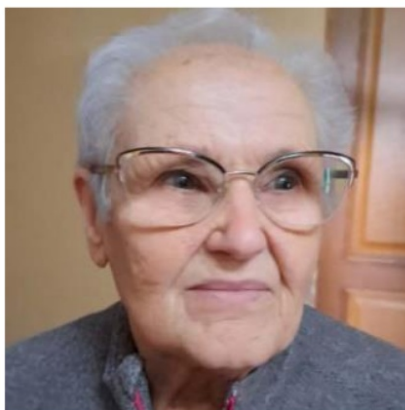
Desde ben pequena a miña nai ensinoume a coser a máquina. Gustábame moito e aprendín rápido. Na casa todos os meus irmáns eran homes, a eles non se lles ensinaba costura, eran outros tempos. Pódese dicir que os meus primeiros inicios foi amañar roupa da miña familia, arranxar baixos de pantalóns...

- Entón, cando empezas a facer de xeito profesional este oficio?

Eu vivía no campo, neses anos alí non había oportunidades laborais. Emigrei a Bilbao, alí traballaba nunha fábrica cosendo roupa. Alí casei e cando tiveren as miñas dúas primeiras fillas regresei a Galicia.

- Foi en Galicia onde montaches o teu negocio?

Si, volví a Santiago, onde vivín ata que me xubilei, que vin vivir a Arzúa onde nacín. Alí montei unha mercería, e co tempo especialiceime en confección de pezas de

María Pazo. Foto de Iria Rodríguez

punto.

Aprendín a tecer en máquina tecedora, nun curso de Barcelona, que era onde os impartían.

Despois fixen un pequeno investimento e comprei varias máquinas. Aos poucos, o comercio de mercería foise transformando nunha tenda de las, onde ademais de vendelas, a xente comezou a encargar xerseis, vestidos...

- O negocio daba para vivir e manter á túa familia?

Eramos familia numerosa, tiveren cinco fillos. Daba para vivir pero sen grandes luxos. O meu marido tamén traballaba de carpinteiro. Entre os dous saíamos adiante.

- Ata a túa xubilación dedicácheste ao mesmo?

Si, o negocio foi ben, tiña unhas clientas fixas e fieis, ás que lle gustaba que lle fixese toda a roupa de punto.

- Cres que este negocio sería posible na actualidade?

A xente agora compra a roupa en grandes tendas. É roupa máis barata, non é artesanal como a que eu ofrecía.

Cando eu me xubilei as cousas xa empezaban a cambiar coa aparición destas tendas, a min non me afectou naquel momento.

De todas as maneiras, en Santiago, no barrio

de San Pedro, que é onde eu estaba, nos últimos anos parece que a xente nova quere recuperar o comercio artesanal.

- **Que lle aconsellarías aos mozos que**

queren emprender?

Que fagan da súa afección unha forma para gañar a vida. Gozar do traballo que fas farate máis feliz.

Alberto Geada

Zoqueiro

“Son zoqueiro, unha profesión moi fermosa en vías de extinción”

Por **Carla Bouza López**

Hoxe atopámonos aquí con Alberto Geada, un zoqueiro de fama internacional que naceu en Alfoz, Lugo no ano 1980, que ten parte da súa colección exposta nun antigo palacio de Mondoñedo.

-**Teño entendido que vostede se dedica á elaboración de zocas, verdade?**

-Efectivamente, son zoqueiro, unha profesión

moi fermosa en vías de extinción. Somos moi poucos os que a día de hoxe quedamos facendo zocas.

-**Como e dende cando decidiu dedicarse a isto?**

-Meu pai era zoqueiro, tiñamos un obradoiro en Alfoz onde xa de neno lle botaba unha man. Completei a miña formación con expertos galegos, asturianos e doutras rexións. Gustaríame que os meus fillos ou algunha persoa achegada á familia continuase coa tradición familiar.

-**Cónteme un pouco das técnicas empregadas neste oficio?**

-O oficio consta principalmente dunha parte máis técnica e outra máis relacionada coa aprendizaxe herdada, máis antiga, que é a que utilizo eu.

-**Importaríache explicarnos con un pouco máis de amplitude a túa técnica?**

Alberto Geada

-Pois claro, esta técnica pódese resumir en tres pasos: o primeiro é desgastar a madeira de bidueiro ou ameneiro cunha broza. Logo o exterior trátase cun sacho de mango curto e no interior coa axuda dos trades, baleirase a zoca. Despois remátase o seu exterior cun coitelo. Ó longo de todo o proceso úsase lume de candil arredor da zoca para

exercer presión e darlle brillo.

-**Que uso teñen as zocas?**

-As zocas axúdanos a protexer os pés da lama, do calor e tamén do frío.

-**Pola súa forma de falar con tanta paixón, pódese ver que é un traballo bastante laborioso, como lle afecta a nivel persoal?**

-Realmente para min é máis un pracer que un traballo.

-**É a nivel profesional?**

-Recibín varios premios en Barcelona, París, Dubái. Tamén tiven a oportunidade de traballar con varios deseñadores, traballei para teatro, feiras, pasarelas e no cine.

-**É coñecido que a parte de ser o seu oficio tamén é unha afección.**

- Si, dende pequeno fascinábanme e co paso dos anos este gusto foi en aumento ata levarme a colleccionalas dende 2016. Neste Museo das Zocas no que nos atopamos están

expostas pezas de elaboración propia e réplicas.

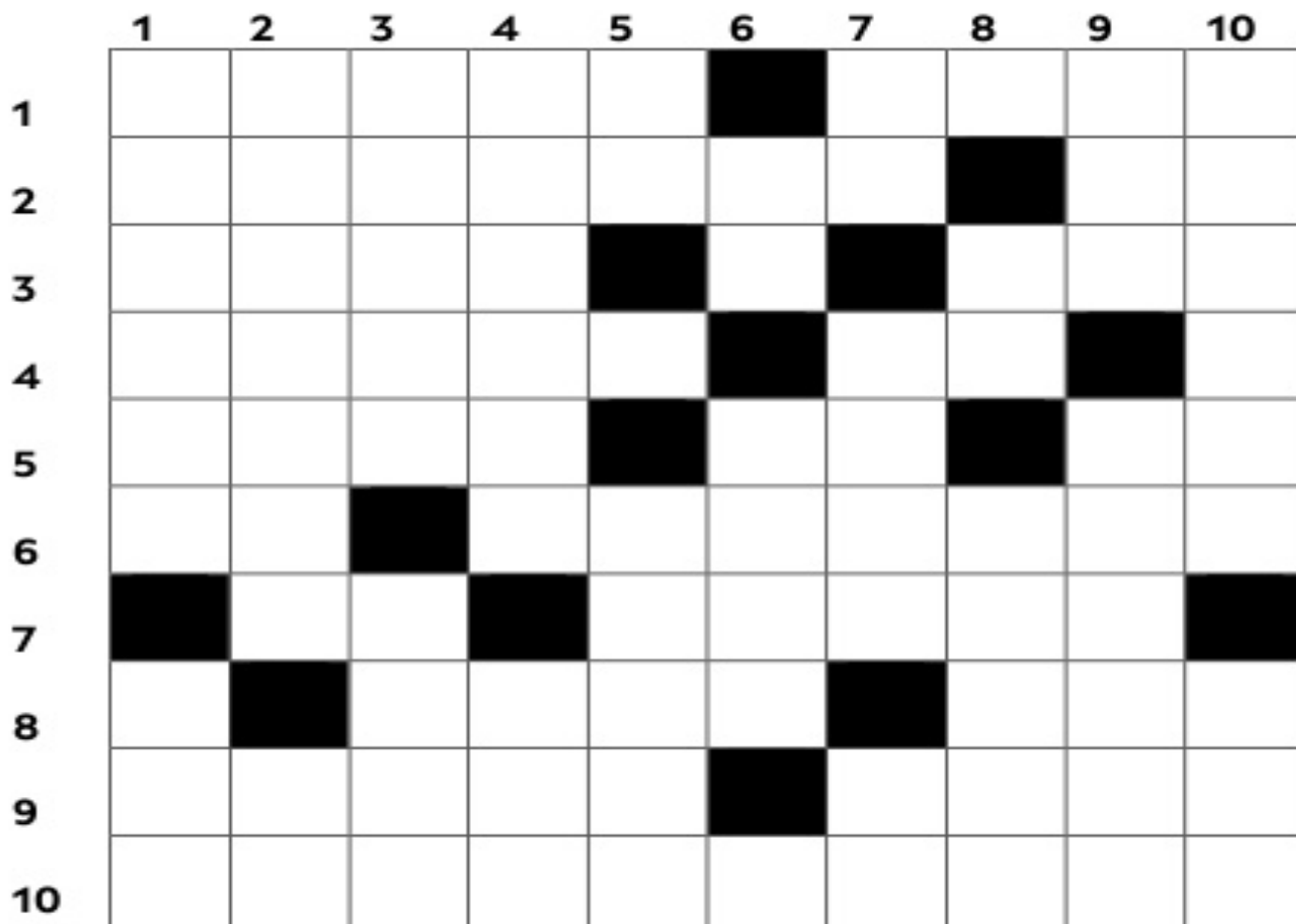
-Algunha anécdota que recorde con especial agarimo?

- Teño moitas, pero si teño que resaltar

algunha sería cando lle entreguei á Raíña Sofía unhas zocas de cor rosa como agasallo para a súa neta Leonor, e tempo despois tiveron a oportunidade tamén de agasallar ao Rei Juan Carlos I outras de cor dourada.

ENCRUCILLADO

REALIZADO POR ALBA, JOAQUÍN E OLALLA (2ºESOC)

HORIZONTAIS:

- Utilízase para estudar. Lugar onde proxectan películas.
- Nome árabe. Voz para deter ao gando, ao revés.
- 3ªpersoa do plural do presente de indicativo de saír, ao revés. Consoante. Nome propio de muller.
- Doenza respiratoria. Terminación dos verbos da 1ªconxugación. Mil en números romanos.
- Sinónimo de colleu, ao revés. Utensilio para coller obxectos ou remover a terra, ao revés.

Nota musical.

- Negación, ao revés. Xentilicio dos habitantes de Roma, plural.
- En inglés, modo activado ou aceso. Froito da silva, plural.
- Consoante. Xogo de mesa, plural. Sinónimo, sen vogais, de cualificacións.
- Termo contrario a pechar. Candorca en castelán, ao revés.
- Celentéreos con tentáculos e esqueleto calcario.

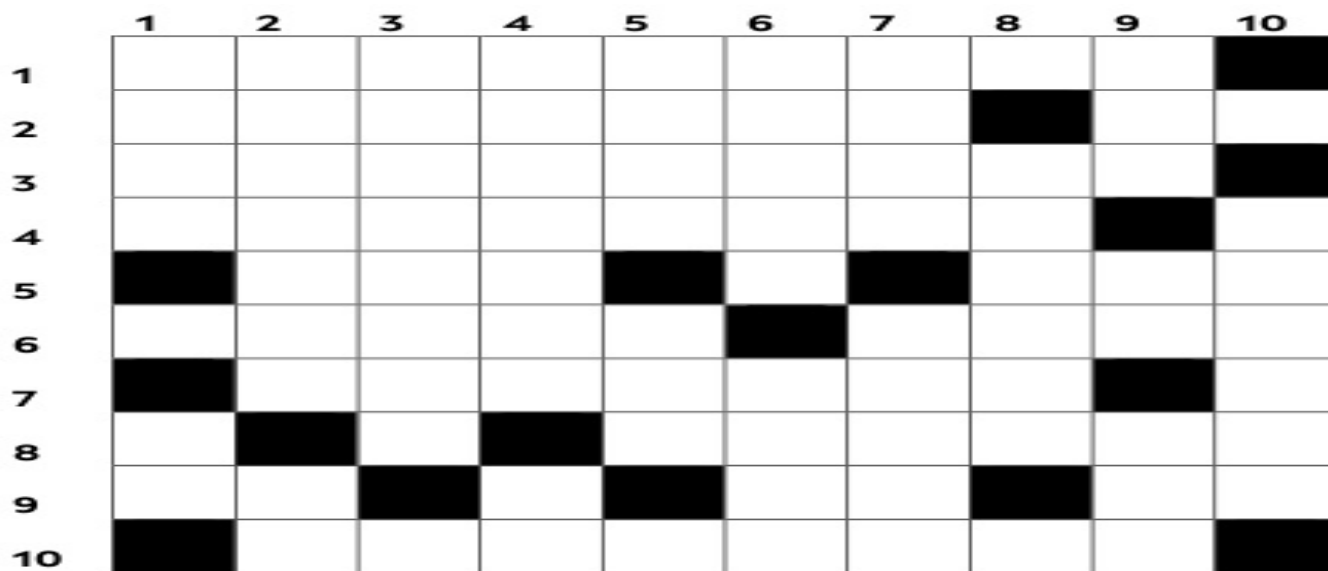
VERTICAIS:

1. Utilízase para falar. Lémbrese o 30 de xaneiro.
2. Relativo á Península Ibérica. Contrario de malo.
3. Antropónimo masculino. Muller do teu fillo.
4. Sinónimo de relar. Acrónimo para referirse a unha tarxeta de rede, ao revés.
5. Interxección que expresa admiración...

- Vogal. Parte dun rally, ao revés.
6. Terminación dos verbos da 3ª conxugación.
 - Sinónimo de dono, plural. Vogal
 7. Novecentos en números romanos. Pa pequena de ferro, ao revés. Aire.
 8. Vogal. Anfíbio, ao revés. Nome dunha famosa boneca coa grafía en galego.
 9. Negación. Sinónimo de cara.
 10. Probas escritas. Auxilio.

ENCRUCILLADO

REALIZADO POR ALI, JESÚS ADRIÁN E JOAQUÍN (2ºESOC)

HORIZONTALAIS:

1. Xogo de cubos.
2. Acción ou efecto de omitir. Exclamación de sorpresa.
3. Aquilo que bloquea o paso.
4. Precisa algo. Consoante que forma plural.
5. Taxi en inglés. Accidente xeográfico.
6. Desfácese de algo. Adverbio de cantidade, ao revés.
7. Capital do Reino Unido.
8. Símbolo de tonelada. Décimo oitava letra do alfabeto galego. Alisado.
9. Pronome persoal. Consoante. Vogal repetida. Prefixo grego que nega.
10. Xuntar.

VERTICAIS:

1. Lúa en inglés. Décimo novena letra do

- alfabeto galego. Infusión.
2. Dise da persoa con pouca intelixencia. Nota musical.
 3. Cogomelos. Mil en número romanos.
 4. Nome propio de home. Río de Italia.
 5. Recúas. Nadar sen vogais. Símbolo do nitróxeno.
 6. Orballo en castelán. Máquina para tecer, ao revés.
 7. Grupo musical de estudantes universitarios, ao revés. Dialectalismo que teñen as persoas que non pronuncian o fonema linguointerdental.
 8. Símbolo do flúor. Cidade grega. Artigo determinado feminino.
 9. Termo filosófico. Pretérito imperfecto do verbo ir. Sinónimo de entregar.
 10. Consoante sen son. Regras, ao revés.

PREGUNTAS

- **Empeza por A:** País americano onde publicou o libro *Danzas populares gallegas* (1950).
- **Empeza por B:** 1º apelido dun dos seudónimos.
- **Empeza por C:** Obra publicada no 2003.
- **Empeza por D:** Carreira que estudia en Madrid e en Santiago.
- **Empeza por E:** Nome da súa muller.
- **Empeza pola F:** Xornal co que colaborou.
- **Empeza por G:** Revista codirixida con Ramón Piñeiro.
- **Empeza por H:** Del dicía: "única ferramenta que queda para sobrevivir".
- **Contén un I:** Carreira que non chegou a rematar.
- **Empeza por L:** Localidade de nacemento.
- **Empeza por M:** Organización xuvenil do Partido Galeguista.
- **Empeza por N:** Vila pontevedresa preto de Vigo que o nombrou fillo predilecto.
- **Contén Ñ:** Libro de lembranzas do 2003.
- **Empeza por O:** Metal da medalla que recibiu no 2001 por parte da Xunta.
- **Empeza por P:** Cargo que ocupou na Real Academia Galega.
- **Contén un Q:** Parte do título dunha das súas obras e apelido doutro destacado escritor galego.
- **Contén un R:** Premio de 1979.
- **Contén un S:** Siglas do partido que fundou.
- **Empeza por T:** Premio recibido no 1988.
- **Contén un U:** Completa o nome da súa novela O cego de _____.
- **Empeza por V:** Universidade que lle nombrou Doctor honoris.
- **Empeza por X:** Completa o título dunha obra: A _____ Galaxia..
- **Contén un Z:** Fundación da que foi director da súa biblioteca.

SOLUCIÓN

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	L	I	B	R	O		C	I	N	E
2	I	B	R	A	H	I	M		O	X
3	N	E	A	S		R		A	N	A
4	G	R	I	P	E		A	R		M
5	U	I	S	A		A	P		R	E
6	A	C		R	O	M	A	N	O	S
7		O	N		M	O	R	A	S	
8	P		O	C	A	S		N	T	S
9	A	B	R	I	R		A	C	R	O
10	Z	O	A	N	T	A	R	I	O	S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M	I	N	E	C	R	A	F	T	
2	O	M	I	S	I	O	N		A	H
3	O	B	S	T	A	C	U	L	O	
4	N	E	C	E	S	I	T	A		S
5		C	A	B		O		R	I	A
6	T	I	R	A	N		S	I	A	M
7		L	O	N	D	R	E	S		R
8	T		S		R	A	S	A	D	O
9	E	L		P		E	E		A	N
10		A	M	O	N	T	O	A	R	

